



LACRIMA DE DOR

Revista cercului de folclor
Colegiul Național Pedagogic
„Mihai Eminescu”, Târgu Mureș

ÎN LUMEA SATULUI TIMPUL CURGE ALTFEL!

POVEȘTI CUSUTE CU FIR DE AUR

- editorial -

Într-o lume care aleargă tot mai repede, în care tehnologia schimbă obiceiurile de la o zi la alta, există totuși un loc unde timpul pare să curgă altfel: în casele bunicilor. Acolo, între pereții încărcăți de amintiri, în mirosul de pâine coaptă și în sunetul lemnului trosnind în sobă, se păstrează o comoară neprețuită – tradiția. Bunicii sunt, fără îndoială, cei mai buni păstrători ai folclorului, ai obiceiurilor și ai poveștilor care ne definesc ca popor.

Pentru mulți dintre noi, primele întâlniri cu tradiția nu au venit din manuale sau muzee, ci din serile petrecute la gura sobei, când bunica ne spunea povești despre zmei, fete frumoase și eroi neînfrigați. Erau povești spuse cu o voce caldă, însoțite de gesturi blânde și priviri care păreau să cunoască toate tainele lumii. În acele momente, folclorul nu era o lecție, ci o trăire. Era o punte între generații, o moștenire transmisă firească, din inimă în inimă.

Bunicii nu sunt doar povestitori. Ei sunt meșteri ai tradiției. În mâinile lor, lucrurile simple capătă suflet. Bunica știe să împletească o ie, să coasă un ștergar sau să pregătească o mâncare după rețete vechi, păstrate cu grijă. Bunicul știe să cioplească o lingură de lemn, să repare o roată de car sau să cânte la fluier melodii pe care nu le găsești nicăieri scrise. Fiecare gest al lor este o lecție de răbdare, de pricepere și de respect pentru trecut.

În satele românești, tradiția nu este doar un cuvânt frumos, ci o parte vie a comunității. Iar bunicii sunt cei care o țin în viață. Ei știu când se colindă, cum se pregătește masa de Crăciun, ce înseamnă să mergi cu Plugușorul sau cum se joacă

„De-a baba oarba”. Ei sunt cei care ne învață că sărbătorile nu sunt doar despre cadouri, ci despre bucuria de a fi împreună, despre gesturi simbolice și despre respectul față de strămoși.

Pentru elevii de astăzi, obișnuiți cu ritmul alert al orașului, cu telefoane inteligente și cu informații la un click distanță, tradițiile pot părea uneori îndepărtate. Dar tocmai de aceea este important să ne întoarcem, din când în când, la rădăcini. Să ascultăm poveștile bunicilor, să le cerem să ne arate cum se face o prăjitură „ca pe vremuri”, să-i rugăm să ne învețe un cântec vechi sau un joc din copilăria lor. În felul acesta, tradiția nu rămâne doar un capitol într-o carte, ci devine parte din viața noastră.

Bunicii nu cer nimic în schimb. Pentru ei, faptul că ne pot transmite ceva din lumea lor este o bucurie. În ochii lor, tradiția nu este o povară, ci o comoară pe care o oferă cu generozitate. Ei știu că, odată pierdute, obiceiurile nu se mai întorc. De aceea, fiecare poveste spusă, fiecare obiect meșteșugit, fiecare cântec fredonat este o încercare de a păstra vie identitatea noastră culturală.

În același timp, elevii au responsabilitatea de a primi această moștenire cu respect. Nu trebuie să trăim ca în trecut, dar putem învăța din el. Putem duce mai departe ce este frumos, autentic și valoros. Putem sărbători tradițiile în familie, să participăm la festivaluri folclorice, să învățăm dansuri populare sau să purtăm cu mândrie o ie. Putem folosi tehnologia pentru a ne documenta despre obiceiuri, pentru a înregistra povești sau pentru a crea proiecte care să aducă folclorul mai aproape de noi.

Standavid Beatrice

ECHIPA REDACȚIONALĂ

COLECTIVUL DE REDACȚIE

Echipa redacțională:

Costea Miruna, clasa a XII-a
German Gabriela, clasa a XII-a
Oprea Anamaria, clasa a XII-a
Puiber Oana, clasa a XII-a
Sărmășan Amalia, clasa a XII-a
Sărmășan Daria, clasa a XII-a
Silvaș Ariana, clasa a XII-a
Todoran Diana, clasa a XII-a
Gliga Marin, clasa a X-a

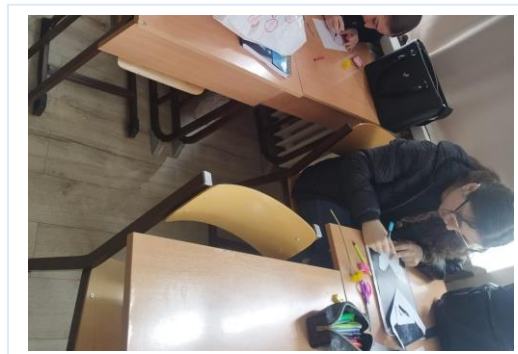
Redactori

Prof. Standavid Adrian
Prof. cons. șc. Bloj Emil

Tehnoredactor: Bloj Cristian

Coordonatori: prof. Standavid Beatrice
prof Sărăcuț Cristina
prof înv primar Roșca Adriana

Consultant științific: Bloj Emil



SUSȚINĂTORI AI REVISTEI

Societatea „MPFAM” SRL
Tipografia TIPOMUR, Târgu Mureș

CUPRINS

Povești cusute cu fir de aur (editorial)**Echipa redacțională**➤ **Calendar noiembrie-decembrie**

Principalele sărbători religioase p. 4

Calendar popular p. 4

➤ **Ferestre spre lumină (II)**

❖ Modalități de cercetare a folclorului..... p. 5

❖ Știați că?... p. 5

➤ **Torță pentru cei ce vin (I)**

❖ Când tradiția bate la ușa viitorului..... p. 6

❖ Școala altfel – punte înspre valorificarea folclorului p. 7

❖ Călători prin satul de altă dată (activități desfășurate cu elevii din clasele primare) p. 8

➤ **Peregrinări mureșene**

❖ Tărâm de civilizație ancestrală – Vătava p. 9

❖ Grădinile tradiționale – ordine și înțelepciune străveche..... p. 10

❖ Firul care leagă muntele de lume – Povestea lânii: din munte în gospodărie..... p. 11

❖ Simboluri care prind viață – Motivele covoarelor populare..... p. 12

➤ **Vocile tradiției**

❖ De la culegător de folclor la istoric – Iosif Hodoș p. 13

❖ Profil de creator – Emil Pralea - părintele fluielor ornamentate..... p. 14

❖ Artiști și păstrători ai tradițiilor – Suceava Dumitru..... p. 15

❖ Glasuri și povești din lada de zestre – Legenda Bistrei p. 16

➤ **Producții folclorice**

❖ Folclor literar – Descânțele – între simbol și identitate culturală p. 17

❖ Obiceiuri calendaristice – Plugușorul - o poveste despre muncă, timp și belșug p. 18

❖ Marile momente din viața omului – „Dusul zesterei” p. 19

❖ Paralele folclorice – Colindele românilor și ale maghiarilor în județul Mureș p. 20

❖ Simboluri și semnificații – Ștergarul de la icoană – între credință și identitate p. 21

❖ Credințe populare și superstiții – Superstiții legate de călătorie p. 22

➤ **Din folclorul comunităților etnice**

❖ Interferențe culturale - Costumul popular bărbătesc românesc și cel maghiar p. 23

❖ Folclorul românesc în context european – Bucătăria românească și germană p. 24

➤ **Cultură și spiritualitate**

❖ Folclorul și literatura – Coordonate rituale în romanul „Ion” de L. Rebreanu p. 25

❖ Folclorul și religia – Lemnul care păstrează rugăciunea p. 26

➤ **Depozitare de folclor**

❖ Case memoriale – Ilarie Chendi, Sighișoara p. 27

❖ Ansambluri folclorice de tineret - Grupul folcloric „Plaiuri Ardelene” p. 28

❖ Evenimente folclorice – Septembrie / Decembrie p. 29

❖ Folclorul în contemporaneitate - Cercului de folclor „Lacrimă de dor” p. 30

Glosar de termeni p. 31

CALENDAR

NOIEMBRIE

PRINCIPALELE SĂRBĂTORI RELIGIOASE

- ❖ 8-Soborul Sf. Arhangheli Mihail, Gavriil și Rafail
- ❖ 13-Sf. Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul Constantinopolului
- ❖ 14-Sf. Apostol Filip; Sf. Grigore Palama, Arhiepiscopul Tesalonicului
- ❖ 21-Intrarea în biserică a Maicii Domnului
- ❖ 25-Sf. Mare Muceniță Ecaterina; Sf. Mc. Mercurie
- ❖ 30-Sf. Apostol Andrei, cel Întâi chemat, ocrotitorul României

CALENDAR POPULAR BRUMAR, VINAR

- 1-Cosma și Damian
- 8-Arhangheli, Năpustitul Arieriților
- 9-Poitra lui Arhanghel
- 10-Filipii
- 11-Mina, Ziua Tâlharilor
- 12- Martinii de toamnă
- 13-Ziua lupului
- 14-Intrarea în Filipii de Toamnă, Lăsatul secului de Crăciun
- 15-Spulocania
- 24-Climăta Vântului
- 29-Ajunul de Sântandrei

DECEMBRIE

PRINCIPALELE SĂRBĂTORI RELIGIOASE

- ❖ 6-Sf. Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirelor Lichiei
- ❖ 7-Sf. Muceniță Filoftenia de la Curtea de Argeș
- ❖ 18-Cuviosul Daniil Sihastrul
- ❖ 22-Sf. Ierarh Petru Movilă, Mitropolitul Kievului
- ❖ 25-Nașterea Domnului – Crăciunul
- ❖ 26-Cuviosul Nicodim de la Tismana
- ❖ 27-Sfântul Arhidiacon Ștefan, Întâiul Mucenic

CALENDAR POPULAR GERAR

- 4-Bubatul, Zilele bubatului
- 5-Bubatul Sava
- 6-Moș Nicolae, Sânnicoară, Crăciunul Copiilor
- 7-Poitra lui Sânnicoară
- 9-Ana Zacetenia
- 10-Sânnicoară, Sf. Nicolae cel Mic
- 12-Spiridon, făcătorul de minuni
- 20-Ignatul Porcilor
- 23-Preziua Ajunului
- 24-Ajunul Crăciunului, Moș Ajun
- 25-Crăciunul, Moș Crăciun
- 26-A doua zi de Crăciun
- 27-A treia zi de Crăciun
- 28-Îngropatul Crăciunului
- 31-Îngropatul Anului Vechi și Nașterea Anului Nou, Ajunul lui Sânvăsâi

FERESTRE SPRE LUMINĂ (II)

MODALITĂȚI DE CERCETARE A FOLCLORULUI

Folclorul poate fi definit ca o adevărată „enciclopedie a vieții populare”¹, de aceea și studierea sa presupune existența mai multor modalități de cercetare: metoda biologică, promovată de Arnold von Gennep, metoda psiho-sociologică lansată de Paul Saintyves.

Analiza materialului folcloric se realizează prin norme specifice: strângerea materialului pe teren, reliefaarea valorii estetice a creației literare.

Etape în cercetarea folclorului

Inițial au existat două curente dominante în investigarea producțiilor folclorice.

Într-o primă etapă se cerea respectarea autenticului, păstrarea formei în care circulă în popor, Miron Pompiliu introducând în conștiința literară ideea că fiecare variantă folclorică este importantă.

Acest principiu implică o informare amănunțită cu privire la condițiile și la factorii care determină existența creației populare. Conformându-se acestei orientări, Mihai Eminescu s-a străduit să transpună după dictare poveștile populare în forma în care o debita naratorul.

O metodă științifică de cercetare era aceea care impunea restaurarea autenticului în forma primară, originară. Culegătorul avea menirea de a restabili configurația inițială a producției populare care, de-a lungul generațiilor, s-a păstrat fragmentar. Atanasie Marinescu consideră că folcloristul trebuie „să culegă (textele) cum poate mai original, să nu adauge de la sine nimic, nici să le schimonosească.”² Fragmentele trebuie analizate și completate cu mai multe variante, pentru a reda strălucirea creațiilor inițiale. Folcloristul interzice cu desăvârșire intervenția culegătorului care, prin încercarea de a da sens inteligibil unui pasaj, se îndepărtează de la forma primară.



Tipuri de cercetare

Mihai Pop și Pavel Ruxăndoiu² scot în evidență mai multe tipuri fundamentale de cercetare.

Cercetarea nemijlocită presupune acțiunea de culegere a producțiilor populare, stabilirea relațiilor dintre diferite fapte de folclor, ilustrarea procesului de creație și transmitere, mutațiile funcționale, mentalitatea colectivității.

Cercetarea tipologică impune sistematizarea și clasificarea materialului cules, urmărindu-se tipologia formelor de expresie, tipologia tematică, definirea categoriilor folclorice sau criteriile pe care acestea le impun legate de conținut, formă, funcționalitate, structură.

Cercetarea teoretică implică o problemă variată. În cadrul acestei investigații se urmărește clasificarea sensurilor și a semnificațiilor producțiilor populare, corelarea cu alte studii, stabilirea unor considerații asupra

genezei și evoluției creațiilor, asupra valorii documentare și estetice. Datorită complexității acestei interpretări, e necesar ca ea să fie precedată de o analiză minuțioasă.

NOTE

1. Bârlea, Ovidiu, *Metoda de cercetare a folclorului*, Editura pentru Literatură, București 1969, p. 9;
2. Pop, Mihai și Ruxăndoiu, Pavel, *Folclor literar românesc*, EDP, București 1991, p. 14-17;

ȘTIATĂ CĂ ...

... basmul este cea mai vastă și cea mai răspândită specie folclorică, corespunzând romanului din literatura cultă?

... prin complexitatea lor, basmele, folosind decorul fantasticului, abordează cele mai importante probleme existențiale legate de universul fizic, material, biologic al vieții intime cu extindere spre viața socială și extrapolare spre enigmaticul univers?

... în basm, realitățile vieții de altădată sunt „păstrate ca într-o cochilie a timpului” și transmise de povestitor nenumăratelor generații printr-un automatism involuntar?

... povestitorii devin adevărați „slujitori ai dezvoltării sufletului omenesc.”

NOTE

Ionel Opreșan, *Basme fantastice românești*, Ediția a II-a, revăzută, București, Editura Vestala, 2005

Sărmășan Daria

Clasa a XII-a A

TORȚĂ PENTRU CEI CE VIN (I)

CÂND TRADIȚIA BATE LA UȘA VIITORULUI

Jârgu Mureș, noiembrie

Dragii mei tineri,

Vă scriu dintr-un timp în care colindele încă răsună pe ulițele satelor, iar glasurile copiilor se împletesc cu trosnetul zăpezii sub pași. Vă scriu cu speranța că, indiferent cât de mult se va schimba lumea voastră, veți păstra în suflet o parte din ceea ce ne-a făcut pe noi, românii, să fim un neam unit: colindele strămoșești. Colindele nu sunt doar cântece de iarnă. Ele sunt povești cântate, rugăciuni în ritm, doruri vechi de secole. În fiecare vers se ascunde o fărâmă de istorie, o lecție despre bunătate, despre credință și despre puterea comunității. Când colindăm, nu doar vestim nașterea luminii, ci ne amintim cine suntem și de unde venim.

Poate că în viitorul vostru tehnologia va fi atât de avansată încât veți putea asculta orice melodie orintr-o simplă atingere. Dar vă rog să nu lăsați colindele să devină doar fișiere într-o arhivă digitală. Ele trebuie trăite, nu doar ascultate. Trebuie cântate cu emoție, cu bucurie, cu aceea vibrație a inimii pe care niciun difuzor nu o poate reproduce. Vă rog să nu uitați de serile în care bunicii își pregăteau colacii, iar copiii se adunau în cete pentru a merge din casă în casă. Să nu uitați de „Steaua”, de „Plugușorul”, de „Viflaimul” și de toate obiceiurile care au însoțit colindele de-a lungul veacurilor. Fiecare dintre ele este o punte între generații, o dovadă că tradiția poate supraviețui doar dacă este purtată mai departe.

În viitorul vostru, poate că drumurile vor fi mai rapide, orașele mai mari, iar timpul mai grăbit. Dar tocmai atunci va fi nevoie de voi - de glasurile voastre, de dorința voastră de a păstra vie această moștenire. Colindele nu cer mult: doar un pic de răgaz, un pic de suflet și dorința de a împărtăși bucuria cu ceilalți. Dacă veți simți vreodată că tradițiile se estompează, opriti-vă o clipă și ascultați un colind vechi. Veți descoperi că în el se află liniștea iernilor de altădată, chipul bunicilor care v-au zâmbit când erăți mici, lumina caldă a unei case în care toți se adunau în jurul bradului. Veți simți că nu sunteți singuri, că aparțineți unei povești mai mari decât voi. Vă încredințez, așadar, această comoară: păstrați colindele strămoșești. Cântați-le, învățați-le, transmiteți-le mai departe. Lăsați-le să vă însoțească în fiecare iarnă, ca o amintire vie a rădăcinilor voastre. Și, mai ales, nu uitați că tradiția nu este trecut - este un dar pentru viitor.

Un glas din prezent

ȘCOALA ALTFEL – PUNTE ÎNSPRE VALORIFICAREA FOLCLORULUI

Săptămâna 21-25 octombrie 2025 a fost dedicată activităților educative extracurriculare și extrașcolare, în cadrul programului „Școala altfel: Să știi mai multe, să fii mai bun!”.

Vizita noastră de documentare la Muzeul de Etnografie s-a transformat într-o adevărată lecție despre identitatea românească, văzută prin ochii costumului popular. Deși știam că portul tradițional este o parte importantă a culturii noastre, abia în fața vitrinelor muzeului am înțeles câtă istorie, simbolistică și măiestrie se ascund în fiecare fir de ață.

Ghidul ne-a condus mai întâi în sala dedicată costumelor din diferite regiuni ale țării. Acolo am descoperit că portul popular nu este doar o haină, ci o carte deschisă despre viața oamenilor de altădată. Fiecare zonă etnografică are propriile culori, motive și croieli, iar diferențele dintre ele sunt surprinzătoare. De exemplu, în Maramureș predomină albul și roșul, cu broderii dense, în timp ce în Oltenia se remarcă motivele geometrice și cromatica intensă. În Transilvania, am observat eleganța discretă a iilor cu altiță, iar în Moldova, finețea cusăturilor în nuanțe de albastru și negru.

Am aflat că fiecare element al costumului are o semnificație. Ia, piesa centrală, nu este doar o bluză, ci un simbol al feminității și al tradiției. Modelele cusute manual reprezintă adesea soarele, spicul, apa sau arborele vieții - semne ale

prosperității și protecției. Catrința, fota, brâul sau cioarecii nu sunt simple articole vestimentare, ci indicii despre statutul social, vârsta sau chiar starea civilă a celui care le purta.

Un moment impresionant al vizitei a fost când am privit de aproape o ie veche de peste 120 de ani. Cusută cu mătase și fir metalic, părea o operă de artă. Ghidul ne-a explicat că realizarea unei astfel de piese putea dura luni întregi, iar femeile transmiteau tehnicile de la mamă la fiică. În spatele fiecărei cusături se află răbdare, pricepere și o legătură profundă cu tradiția.

Documentarea noastră a inclus și observații despre materialele folosite: pânză de casă, lână, borangic, bumbac. Am înțeles cât de important era pentru comunitățile rurale să-și creeze singure hainele, folosind resurse locale. Astfel, costumul popular devine nu doar un obiect estetic, ci și o mărturie a modului de viață.

La finalul vizitei, am realizat că portul popular nu este doar o relictă a trecutului, ci o expresie vie a identității noastre. Documentarea de la muzeu ne-a arătat că, pentru a înțelege cu adevărat tradițiile, trebuie să privim cu atenție aceste costume - adevărate povești cusute cu mîgălă.

Scopul documentării a fost prilejuit de proiectul pe care îl vom prezenta în cadrul Concursului „Cultură și civilizație în România”.



Puiber Oana
clasa a XII-a A

CĂLĂTORI PRIN SATUL DE ALTĂDATĂ (II)

- activități desfășurate cu elevii din clasele primare -

În preajma sărbătorilor de iarnă, elevii claselor I-IV de la școli din municipiul Târgu Mureș au avut ocazia să participe la o activitate specială dedicată unuia dintre cele mai îndrăgite obiceiuri românești: „Plugușorul”. Activitatea a fost organizată de membrii Cercului de folclor „Lacrimă de dor”. Pe parcursul acțiunii s-a urmărit familiarizarea copiilor cu tradițiile strămoșești.

În versiunea copiilor, materialele auxiliare se reduc la plugușor, buhai, bici, clopoței. Plugușorul e construit din lemn, cu o lungime de 30-40 cm și o înălțime de 15-25 cm. Scândurile sunt așezate în semicerc, imaginând plugul, cu o talangă în interior. În partea din față sunt plasate coarnele și o icoană ce redă Nașterea Sfântă. Posterior sunt mânere de lemn care înlesnesc scuturarea obiectului. Corpul este învelit într-o pânză țesută cu motive populare și împodobită cu panglici și cănaci colorați.

Alt element nelipsit este buhaiul, instrument primitiv a cărui origine se pierde în întunericul veacurilor și nu se află decât la poporul român. El este confecționat dintr-o puțină cu fundul scos, pe gura căreia se întinde o piele curățată și prinsă cu cercul. La mijloc, membrana are un orificiu prin care se introduce un smoc de coadă de cal. Buhaiul e acoperit cu un ștergar cusut cu motive populare. Prin tragerea părului cu mâinile umede, pielea începe să vibreze, iar sunetul e amplificat de puțină cu rol de cutie de rezonanță. Zgomotul produs imită mugetul taurului – de unde și denumirea de buhai.

Plugul adulților se deosebește de plugușor în primul rând prin recuzită.

T'eleguța^(I), anume făcută, cu două roți, se așează pe dricul din față al carului. De ea se atașează două *kârșeie*^(II), – lemne ce țin animalele legate. Se înhamă doi cai albi – culoare simbolică – împodobiți cu cănaci și zurgălăi, iar de *kăpățan*^(II) – firul cel lung – se prinde un colac. De teleguță se leagă un plug – pentru a fi mai ușor de transportat brăzdarul e așezat pe o sanie. Pe mijloc se fixează un brad, decorat cu hârtie și panglici colorate. Biciul, clopoței, tălăngile, buhaiul, folosite de copii și adulți, situează obiceiul – prin caracterul lui gălăgios – într-un trecut foarte îndepărtat, când se credea că zgomotul alungă duhurile rele și purifică lumea de spiritele malefice.

Copiii rostesc textul în curte sau în casă, iar adulții intră în ogradă cu alai și cu strigături. La început se trage o brazdă în fața casei, după care se rostesc versuri și se primesc daruri.

Povestea Plugușorului e simplă. Traian, un gospodar harnic se scoală de dimineață, își pregătește calul, pe Graur, și plugul și merge la câmp să aleagă un loc în care să are și să semene grâu. Într-o zi de joi, cu un plug cu 12 boi, a pornit la arat. După ce a semănat, natura l-a ajutat. Ploaia și vântul au răcorit pământul, iar semințele au început să încolțească. Grâul a început să crească mare și frumos, semn că Dumnezeu a dat roade bogate.

Traian a plecat în satul Adrian să cumpere unelte pentru secerat. A făcut seceri mari pentru cei tari și seceri mai mitite pentru cei mai puțin puternici. A adunat vecinii și împreună au cules grâul din câmp.

Grâul a fost dus la moară și măcinat. Dar moara, când a văzut atâtea bucate, a luat-o la fugă. Morarul a prins-o a legat-o și a pus-o să macine grâu. După atâta muncă, morarul este răsplătit. În gospodărie, Dochiana cerne făina, frământă aluatul și face colaci gustoși.

Costea Miruna

Clasa a XII-a A



PEREGRINĂRI MUREȘENE

TĂRÂM DE CIVILIZAȚIE ANCESTRALĂ (VI)

Vătava

Comuna Vătava este așezată la extremitatea nord – vestică a județului Mureș, învecinându – se la vest cu satul Gledin, comuna Monor și satul Sebiș din comuna Șieut, ambele din județul Bistrița Năsăud; la nord se învecinează cu județul Suceava; la est, vecine sunt satele Deda Bistra și Pietriș, din comuna Deda, iar la sud satele Morăreni și Maiorești, din comuna Rușii Munți și satele Vălenii de Mureș și Săcal, aparținătoare comunei Brâncovenești.

Cele trei sate ale comunei, Vătava, Râpa de Jos și Dumbrava, situate din punct de vedere geografic în zona premontană a Câmpiei Transilvaniei, partea de nord a teritoriului ocupând ultimele formațiuni muntoase ale Munților Călimani.

Peisajul geografic este dominat la nord de Muntele Poiana Tomii, cu altitudine de 1.469 m. Acest munte a marcat existența satelor noastre, viața oamenilor de aici:

- de la poalele sale izvărăște Valea Râpii, de-a lungul căreia se află satele Vătava și Râpa de Jos;
- influențează activitatea economică și clima zonei;
- localnicii prognozează vremea după aspectul muntelui: când este acoperit de ceață, aceasta prevestește vreme rea, când se ridică negura, va fi timp frumos.
- este interesant faptul că Poiana Tomii este situată pe direcția nord a axei ce străbate cele două sate, oferind un peisaj deosebit de frumos.

propriu-zis și cătunul Herța, la 1,5 km nord de sat.

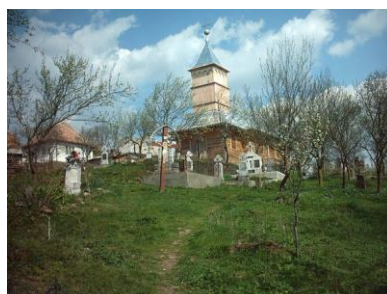
Dacă în trecut se delimitau două zone ale satului, Josenii și Susenii, în prezent, datorită extinderii acestuia, se individualizează: Josenii, zona centrală, Drumul Monorului, Drumul Dumbrăvii, Saca, Dealul Popenilor, Valea, Lazul.

Centrul satului Vătava este și centrul administrativ comunal, aici se află Primăria, Poliția, Școala generală, Poșta și telefoanele, Biblioteca comunală, magazinele, Dispensarul veterinar iar în apropiere, se înalță edificiul monumental al Bisericii Ortodoxe.

Satul Râpa de Jos este situat în continuarea satului Vătava, spre sud, iar între cele două sate se găsește Dispensarul Medical Uman (în localul vechiului Notariat Cercual). Satul Râpa de Jos se întinde pe o lungime de 3,5 km de-a lungul Văii Râpii, având o dezvoltare liniară, determinată de relief. Centrul satului se află în treimea superioară, unde se află școala și Căminul cultural „Simeon C. Mândrescu”.

Satul Dumbrava, așezat în partea estică a comunei este străbătut de Valea Dumbrăvii, în amonte numită Hânțoaia, cu izvorul pe teritoriul satului Vătava. Satul are o dezvoltare radiară, permisă de relieful cu dealuri domoale, centrul satului cuprinde căminul cultural, mai multe magazine, în apropiere fiind școala și Biserica.

Principalul obiectiv turistic al comunei este biserica ortodoxă ce datează din 1759 din satul Râpa de Jos.



Note:

1. Chindea, Teodor și Lateș, Nicolae, *Contribuții la monografia județului Mureș*, Tîrgu Mureș, 1971, p. 32.
2. Ioan Gîju, Dorin Voicu, *Dicționar geografic, Mureș*, Casa de Editură P. Maior, Tg-Mureș, 1999, p. 53
3. Dan Ghinea, *Enciclopedia geografică a României*, Editura Enciclopedică, București, 2000, p. 235.

German Gabriela
clasa a XII-a A

GRĂDINILE TRADIȚIONALE – ORDINE ȘI ÎNȚELEPCIUNE STRĂVECHE (I)

Grădinile tradiționale românești nu erau simple spații de cultivat legume sau plante aromatice. Ele reprezentau o adevărată artă a organizării, un mod de viață și o dovadă a legăturii profunde dintre om și natură. În gospodăriile de altădată, fiecare colț al grădinii avea un rost bine stabilit, iar armonia dintre util și frumos era respectată cu sfințenie.

În primul rând, grădina era împărțită în zone clare, în funcție de nevoile familiei.

Grădina de lângă casă, numită adesea „grădina de zarzavat”, era destinată plantelor folosite zilnic în bucătărie: ceapă, usturoi, morcovi, pătrunjel, leuștean, salată sau fasole. Această zonă era îngrijită cu mare atenție, pentru că reprezenta sursa principală de hrană proaspătă.

Aici se găseau și plantele aromatice, indispensabile în bucătăria tradițională.

Mai departe, spre marginea gospodăriei, se afla **grădina mare**, unde erau cultivate culturile de sezon: porumb, cartofi, dovleci, varză sau căneapă. Aici, rândurile erau trasate cu precizie, iar plantele erau așezate astfel încât să beneficieze de cât mai multă lumină. Țăranii cunoșteau bine ritmul naturii și știau când să semene, când să ude și când să lase pământul să se odihnească.



Culturi tradiționale de pe Valea Gurghiului,
Comuna Ibănești, satul Dulcea

Informatori

- I. Todoran Maria, 56 ani, *Măria d'i pe ștrek*, Dulcea
- II. Pop Ioana, 72 ani, *a lu' Zarică d'in d'eal*, Dulcea
- III. Floarea Ștefan, 67 ani, *a lu' potkovaru*, Dulcea

Note

Vasilea Netea, *Mureș. Vatră de cultură românească*. Editura Cuvântul. București, 2006, p 75

Un element esențial al grădinilor tradiționale era **prezența pomilor fructiferi**. Mărul, prunul, părul sau cireșul nu lipseau din nicio gospodărie. Pomii erau plantați la distanțe calculate, pentru a nu umbri culturile, dar și pentru a oferi umbră în zilele toride. În plus, fructele erau folosite atât proaspete, cât și pentru dulcetuți, compoturi sau țuică.

Nu în ultimul rând, grădinile tradiționale aveau și un rol estetic. **Florile** – de la gălbenele și mușcate până la bujori și trandafiri - erau plantate în fața casei, în „grădinița cu flori”. Acest spațiu era mândria gospodinei și un semn al grijii pentru frumos. Florile aveau și roluri practice: unele țineau insectele la distanță, altele erau folosite în leacuri sau ritualuri.

Organizarea grădinilor tradiționale reflecta o înțelepciune transmisă din generație în generație. Totul era gândit pentru a folosi eficient pământul, pentru a asigura hrana familiei și pentru a păstra echilibrul cu natura. Astăzi, când tot mai mulți oameni redescoperă agricultura ecologică și grădinăritul, modelul grădinilor de altădată rămâne o sursă de inspirație și un exemplu de simplitate, ordine și armonie.



FIRUL CARE LEAGĂ MUNTELE DE LUME

– Povestea lânii: din munte în gospodărie –

Covoarele tradiționale românești nu sunt doar obiecte decorative; sunt martorii unei istorii bogate, purtătoarele unor simboluri și tradiții care au trecut din generație în generație, învăluind casele în căldură și culoare.



Primăvara, după ce oile erau tunse, lâna era folosită în gospodăria țărănească și prelucrată de femeie. Era spălată bine, de mai multe ori, până se curăța de grăsime, și apoi era dusă la un râu, unde se spăla bine cu apă rece, după care, era pusă la uscat.

Apoi era scărmanată, astfel firele răsucite se desprind și se elimină impuritățile. Dărăcitul este procesul prin care lâna spălată și uscată este „desfăcută” și aerisită, pentru a deveni pufoasă și ușor de tors. Dărăcitul lânii se făcea cu mâna sau la mașini speciale de dărăcit lâna – dărac). Există două metode tradiționale de dărăcit:

a) Dărăcitul cu piepteni (dăraci)

- Se folosesc două scândurele cu dinți de fier sau lemn. Lâna se pune pe un pieptene și se trece repetat cu celălalt peste ea. Fibrele se desfac, se aliniază și devin pufoase, ca un nor.

b) Dărăcitul la dărăcitoare

- Dăracul este un dispozitiv cu role cu dinți. Lâna se introduce între role, care o „pieptănă” continuu. La final, rezultă o „bârză” sau o „bârză de lâna”, adică un strat uniform, gata de tors.

Dărăcitolui avea drept scop obținerea unei lânii curate, aerate și ușor de prelucrat, pentru formarea caierelor de lâna, pregătite pentru tors.

Toate femeile și cele tinere trebuiau să știe să toarcă. Torsul era o îndeletnicire a femeii, dar totodată, o adevărată artă. Metoda tradițională, folosită de secole era torsul cu fusul. Femeia ține furca sub braț sau la brâu. Cu mâna stângă desprinde ușor fibrele din caier. Cu mâna dreaptă rotește fusul, care răsucește fibrele într-un fir subțire. Firul se înfășoară apoi pe fus, iar procesul continuă.

Torsul la roata de tors este o metodă mai rapidă: roata se învârte cu piciorul sau cu mâna. Mișcarea pune în funcțiune fusul mecanic. Fibrele sunt trase și răsucite continuu, formând un fir uniform. Firul se strânge pe un mosor.

În urma torsului, care se făcea mai des în serile lungi de toamnă și de iarnă, firul tors ajunge pe fus. Făcută ghem și apoi scul, se putea duce la vopsit.

De vopsitul lânii se ocupau femeile cu experiență. Vopsitul se făcea cu coloranți naturali (plante, ierburi, coji, scoarțe) pentru obținerea unor culori deosebite, vii și rezistente. (De exemplu: din frunzele și cojile de nuc, se obținea un cafeniu frumos).

După vopsit, lâna urmează să fie pregătită pentru țesutul în război, prima etapă fiind urzitul firelor, apoi năvăditul prin ițe și prin spată și în cele din urmă țesutul propriu-zis. Femeia petrecea multe ore în șir la războiul de țesut pentru crearea pieselor de vestimentație, a pieselor pentru interiorul țărănesc, și multe alte creații frumoase, de toată admirația. Drumul lânii de la stână și până la produsul finit era unul lung, cu numeroase operații de prelucrare a lânii, pe care femeia trebuia să le știe să le facă....căci, cu lucrul acesta, ea își ținea casa și familia.



Informatori

I. Matei Elena, 54 de ani, Bistra Mureșului (*Lenuța lu' Izidor d'i la d'eal*)

II. Man Doina, 77 de ani, Bistra Mureșului (a *lu' popa*)

III. Fărcaș Maria, 55 de ani, Bistra Mureșului, (*Măričika d'i la Podu' Runkului*)

Note

M. Marinescu, *Arta populară românească. Țesături decorative*, Cluj-Napoca, 2012, p. 90-98

Silvaș Ariana
clasa a XII-a A

SIMBOLURI CARE PRIN VIAȚĂ

- Motivele covoarelor populare: artă, tradiție -

Printr-un lent proces de șlefuire și combinare creativă a motivelor, cele folosite pe covoarele tradiționale s-au modificat treptat, până au reușit să corespundă cerințelor culturale și exigențelor de gust ale fiecărei generații.

Din perspectivă temporală, motivele geometrice sunt cele mai vechi. Grație vechimii, ele sunt asociate apei, pământului, norilor, astrilor.

Indiferent de tehnica alesăturii – în „spărtură“, cu „găuri“, „cu tăieturi“ – acestea valorifică repertoriul figurilor geometrice: grupaje de linii simple, frânte, ondulate, asociate cu triunghiuri, pătrate, dreptunghiuri și romburi.

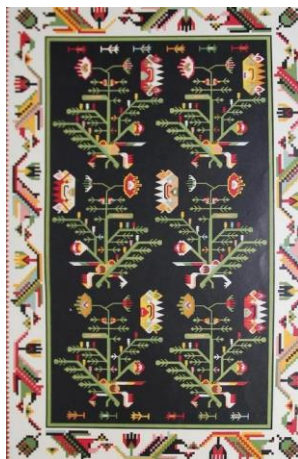
Motivele sunt ordonate în compoziții deschise sau închise de chenare, urmărind obținerea efectului de simetrie, repetiție și ritm cromatic.

Motivele vegetale-florale, stilizate în funcție de tehnicile zonale, evocă universul familiar al satului românesc.

Sub numele de pupi, floare sau ruje sunt redată artistic plantele și florile din grădină – trifoiul, busuiocul, trandafirii, bujorii, lăcrămioarele, lalelele, narcisele etc. - sau florile din fânețe și păduri.



Maniera de stilizare și tehnicile de redare a motivelor simbolice - pomul vieții și bradul - cunosc o gamă extrem de variată zonală.



Dintre **motivele zoomorfe**, redată foarte stilizat, cerbul, calul și călărețul alcătuiesc unul dintre cele mai frecvente motive pe covoarele tradiționale din secolul al XIX-lea.



Păsările completează fericit repertoriul ornamental al covoarelor românești, fiind prezente cu valoare simbolică, integrate unor compoziții ample.



Motivele **antropomorfe** de pe covoarele țărănești sunt unele dintre cele mai fascinante elemente ale artei populare românești.



Ele reflectă modul în care oamenii de altădată au transpus **ființa umană** în simboluri decorative, încărcate de sensuri mitice, magice și identitare.

Silueta umană - feminină și masculină sau numai fizionomia lor - sunt stilizate până la abstractizare, aducând în atenție canoanele artistice ale paleoliticului și neoliticului.

Părețarele din Transilvania oferă cele mai expresive reprezentări antropomorfe.



Notă

1. Iustina Băluțeanu, *Țesături decorative*, Editura Ceres, București, 1981, p.7-14

Informator Todoran Raveca, 74 de ani, Râciu.

Sărmășan Amalia
clasa a XII-a A

VOCILE TRADIȚIEI

DE LA CULEGĂTOR DE FOLCLOR LA ISTORIC

Iosif Hodoș

S-a născut la 20 octombrie 1829 în satul Bandu de Câmpie din județul Mureș, în apropiere de Târgu Mureș. Tatăl său se numea Vasile Hodoșiu și era preot, iar mama sa se numea Teodora Tell. A fost căsătorit cu Ana, unica fiică a preotului și prefectului pașoptist Simion Balint din Roșia Montană. A avut doi fii, pe Enea și Nerva.

Școala elementară și gimnaziul le-a terminat la Târgu Mureș. Apoi a mers la Blaj și a studiat filosofia cu Simion Bărnuțiu. Dar în urma unui proces politic, profesorii au părăsit institutul și atunci tânărul Hodoș s-a dus să studieze dreptul la Cluj.

Revoluția de la 1848 l-a prins student la Cluj. S-a implicat încă de la început în evenimentele care s-au desfășurat în anul revoluționar și nu a ezitat să lupte cu arma pentru cauza revoluției. La Adunarea Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848 a îndeplinit rolul de secretar, apoi, a fost viceprefect și temporar prefect al legiunii Clujului. După intrarea trupelor lui Bem în Transilvania, s-a refugiat în Bucovina, apoi în Moldova, unde a fost prins de ruși și închis pentru trei zile. După eliberare s-a refugiat la București și a rămas acolo până la încheierea revoluției.

În 1849, pentru a-și completa studiile, s-a înscris la facultatea de drept de la Viena. În 1852 a trecut la universitatea din Padova, unde și-a obținut doctoratul în drept (10 ianuarie 1854). La întoarcerea în țară va face stagiul de avocat la Sibiu și va practica o perioadă avocatura.

În 1861 este subprefect al Zărandului, pentru interesele căruia dezvoltă o activitate remarcabilă. În 1863 este deputat în dieta de la Sibiu. A contribuit la înființarea „Asociației Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român” (ASTRA), a „Societății pentru fondare de teatru” și a liceului românesc din Brad. În 1866 participă la înființarea Societății Academice Române (ulterior redenumită în Academia Română). Între 1876 - 1880 a fost referent școlar la Consistoriul din Sibiu. A depus eforturi pentru promovarea limbii române în școli și în administrație.

Ca publicist a scris și public numeroase articole prin diferite reviste și ziare. A realizat un studiu de drept intitulat *România și constituția Transilvaniei*, apărut la Pesta în 1871. Din încredințarea Academiei Române a tradus și a publicat operele lui Dimitrie Cantemir: *Descriptio Moldaviae* (1 volum) și *Istoria imperiului otoman* (2 volume).

Contribuții ale lui Iosif Hodoș la dezvoltarea culturii

- sprijină învățământul în limba română prin înființarea numeroaselor școli
- membru fondator al Astrei (Sibiu)
- membru fondator la Academiei Române ca reprezentant al Maramureșului
- fondator și primul președinte al Societății pentru fond de teatru din Transilvania
- a colaborat la elaborarea Dicționarului limbii române
- a tradus *Istoria Imperiului Otoman* de Dimitrie Cantemir



Note:

Gâju, Ioan, *Dicționar geografic al județului Mureș*, Casa de editură Petru Maior, Târgu-Mureș, 1999, p. 17;

Poncea, Traian, *Un portret puțin cunoscut al lui Iosif Hodoș din timpul studenției*, în *Marisia*, vol.X, Târgu-Mureș, 1980, p.714;

Sărmășan Daria
clasa a XII-a A

PROFIL DE CREATOR (II)

Emil Pralea - părintele fluielor ornate



Unul dintre artizanii care au deschis calea meșteșugului decorării fluielor era Emil Pralea din Hodac, județul Mureș. Deși Emil Pralea nu confecționa fluier și cavale, ci doar le ornamenta, acesta s-a bucurat pe tot parcursul vieții de respectul consătenilor săi, ca unul din inițiatorii acestei arte populare în zona Mureșului.

Născut în anul 1914, Emil Pralea este originar din comuna Leșul Ilvei Năsăudului și Bistriței (județul Bistrița-Năsăud).

Meșterul a copilărit și a crescut într-o familie dăruită într-ale muzicii, sora acestuia, Maria Precup, fiind o cunoscută cântăreață de muzică populară. Emil Pralea a urmat cursurile secției de sculptură și mobilier din cadrul Școlii de arte și meserii din Năsăud și a practicat la început tâmplăria, ocupându-se în principal de confecționarea de piese de mobilier, rame, galerii de ferestre etc., precum și de ornamentarea „cuțaiicilor” (furci de tors).

În vremea în care locuia și lucra la Leșu, Emil Pralea a intrat în contact cu Fluierarii de la Hodac, de unde comanda fluier pentru formația de fluierași din Leșu. Fluierarii de la Hodac făceau, însă, fluierale albe, și fără decor.

Deja cunoscător al artei cioplitelui și ornamentelor în lemn, Emil Pralea a început să decoreze fluierale pe care le cumpăra pentru formația de fluierași, „să cânte oamenii mai cu drag cu ele”. Astfel, Emil Pralea a ornamentat pentru prima oară fluierale formației de la Leșu, prin tehnica încreștării, în anul 1952.

În 1954, meșterul s-a mutat la Hodac, de care îl legau nu doar fluieralele cumpărate de la meșterii din zonă, ci era și locul de unde era originară soția sa. După ce s-a stabilit în Hodac, Emil Pralea i-a cunoscut pe cei mai buni constructori de fluier ai vremii, unul dintre aceștia fiind Feier Florea Solomonichi. Văzând că oamenii iubesc fluierale decorate, Pralea a decis să generalizeze ornamentarea fluielor și cavalelor, omologând la cooperativă fluierale încreștate și băițuite cu baiț de nuc, în 1969.

Pentru decorarea fluielor, meșterul definea mărimea acestora după șablon și folosea motivele geometrice. După aplicarea modelelor

cu ajutorul șablonului, meșterul le creșta cu o daltă. În continuare, Pralea dădea fluielor culoarea de fond (negru sau roșu), căreia îi dădea luciul cu un lac incolor. Fiind primul astfel de meșter din zonă, Pralea nu s-a inspirat de la alți făurari, ci ornamentele sale erau inspirate din cărți sau de pe alte obiecte decorative.

Pentru decorarea cavalelor, meșterul a construit șabloane pentru diferite motive pe care le copia de pe ștergare, ii sau covoare. După copierea motivelor, Pralea le aplica pe cavale cu ajutorul șabloanelor și le vopsea cu ulei de diferite culori, după care decupa urmele de creion cu ajutorul unui cuțitaș, șanțurile rămase, în culoarea lemnului, punând și mai mult în evidență contururile ornamentelor.

Emil Pralea a lucrat timp de peste zece ani în ornamentarea fluielor pentru Fondul Plastic, trimițând anual în jur de 2000 de fluierale. Tot el a fost printre cei care au dat viață spectacolului premiat pe țară cu „Balada țapinarilor și fluierașilor din Hodac”, pentru care, pe lângă fluierale și cavalele decorate, a contribuit ca textier, coregraf, compozitor și dirijor.

Dorind să transmită mai departe tainele meșteșugului său, în perioada 1970-1977 Emil Pralea a lucrat ca profesor la clasa de sculptură în lemn a Școlii populare de artă din Târgu Mureș, unde a format anual în jur de 30 de copii. Pentru arta sa, meșterul a fost și laureat al ediției 1979-1981 a Festivalului național „Cântarea României”, luând Premiul I la secția artă plastică și artă populară. Aprecierea publicului pentru meșteșugul lui Pralea nu a rămas neobservată, ceilalți meșteri inspirându-se din arta acestuia, meșteșugul confecționării și decorării fluielor ajungându-se să fie practicat ca ocupație de bază de zeci de familii. Meșteșugarii, inspirați de Pralea, au început să confecționeze din ce în ce mai multe fluierale cu culoarea de fond negru, roșu sau maro și să le ornamenteze cu motive geometrice, astfel de fluierale decorate devenind cunoscute drept „Fluieralele lui Pralea”.

Emil Pralea a dat, astfel, naștere unui aspect caracteristic fluielor făurite de fluierarii din Hodac, ce au ajuns renumiți pentru aceste decorațiuni. Astăzi, meșteșugul se transmite mai departe în cadrul Gospodăriei-atelier de fluierar din Complexul Național Muzeal Astra – Sibiu, unde doritorii pot afla cum trăiau și lucrau meșterii ca Pralea

Sărmășan Daria
clasa a XII-a A

ARTIȘTI ȘI PĂSTRĂTORI AI TRADIȚIILOR

Suceava Dumitru

În satul Ibănești, unde muntele își lasă umbra peste casele vechi, iar tradițiile încă respiră în ritmul vieții de zi cu zi, meșterul Dumitru Suceava este cunoscut ca unul dintre cei mai respectați păstrători ai artei populare. Deși lumea modernă a schimbat multe dintre obiceiurile satului, Dumitru Suceava a rămas un reper al autenticității, un om care a înțeles că meșteșugul nu este doar o îndeletnicire, ci o formă de identitate.

Născut și crescut în Ibănești, meșterul a deprins tainele lucrului manual încă din copilărie, urmărindu-și bunicii și părinții cum cioplesc lemnul, cum repară unelte sau cum pregătesc obiecte pentru gospodărie. De la ei a învățat răbdarea, respectul pentru material și bucuria de a transforma ceva simplu într-un obiect cu suflet.

Astăzi, Dumitru Suceava este cunoscut pentru măiestria cu care lucrează lemnul, dar și pentru priceperea de a reconstitui obiecte tradiționale pe cale de dispariție.

Dumitru Suceava din Ibănești a restaurat moara acționată de apă și vârtoarea

Un element important al patrimoniului local, de care meșterul s-a apropiat cu respect și curiozitate, este **moara de apă** din Ibănești - una dintre puținele instalații tradiționale care încă mai amintesc de ingeniozitatea satului românesc.



Moara, construită din lemn masiv și pusă în mișcare de forța pârâului, reprezintă un simbol al comunității. Dumitru Suceava a contribuit la întreținerea și restaurarea unor părți ale acesteia, folosindu-și priceperea în prelucrarea lemnului pentru a păstra mecanismele funcționale. Pentru el, moara nu este doar o relictă, ci o lecție vie despre cum oamenii de altădată foloseau resursele naturii cu inteligență și respect.

În atelierul său, care păstrează mirosul de rășină și sunetul blând al daltei, meșterul creează linguri, fuse, furci de tors, icoane pe lemn și obiecte decorative inspirate din motivele vechi ale zonei. Fiecare piesă este lucrată manual, cu atenție la detalii și cu respect pentru formele tradiționale.

Dumitru Suceava nu urmărește doar utilitatea obiectelor, ci și transmiterea unei povești – povestea satului, a oamenilor și a timpului care curge altfel în Ibănești.

Pe lângă activitatea sa de meșter, Dumitru Suceava este și un promotor al educației tradiționale. De-a lungul anilor, a organizat ateliere pentru copii și tineri, învățându-i cum să țină dalta, cum să aleagă lemnul potrivit și cum să respecte ritmul lucrului manual. Pentru el, meșteșugul nu trebuie să rămână doar o amintire, ci o practică vie, transmisă din generație în generație.

Participarea sa la târguri meșteșugărești și expoziții a adus Ibăneștiul în atenția iubitorilor de artă populară din întreaga țară. Obiectele sale au ajuns în colecții private, în muzee și în casele celor care apreciază autenticitatea. Totuși, meșterul rămâne un om modest, convins că adevărata valoare a muncii sale stă în bucuria celor care îi folosesc sau admiră creațiile. Dumitru Suceava este, fără îndoială, un simbol al continuității tradițiilor. Prin mâinile lui trece nu doar lemnul, ci și memoria unei comunități care își găsește identitatea în meșteșug, în simplitate și în frumusețea lucrului bine făcut.

Oprea Anamaria

Clasa a XII-a A

Sursa articolului: *Dumitru Suceava – păstrător al tradiției*, disponibil la adresa https://vatra_rom.ro/artisti-si-patrimoniu/dumitru-suciava, accesat în 17 octombrie 2025

GLASURI ȘI POVEȘTI DIN LADA DE ZESTRE

Legenda Bistrei

Se povestește că demult, tare demult, pe când lumea era mai simplă și oamenii mai aproape unii de alții, au ajuns prin părțile Mureșului patru frați veniți tocmai dinspre ținuturile Rusiei.

Erau frumoși, harnici și cumiți, iar oamenii locului i-au primit cu brațele deschise, căci vedeau în ei suflete bune și vrednice.

Cea mai mare dintre frați era Deda, o fată înțeleaptă și blândă, cu vorba domoală și mintea limpede, așa cum numai bătrânii satului mai aveau. Ea îi povățuia pe ceilalți și ținea gospodăria în rânduială.

Singurul fecior, Pietriș, lucra la munte, unde căra stâncă și pietriș pentru casele celor înstăriți. Era puternic și neînfricat, obișnuit cu vântul rece și cu greutatea pietrei.

Filea, sora mijlocie, era mlădioasă și frumoasă ca un fir de pădăie. Avea o blândețe aparte, iar oamenii o îndrăgeau pentru bunătatea și zâmbetul ei cald.

Cea mai mică, Bistra, era iute ca apa și harnică peste



măsură: gătea, făcea curățenie și sărea în ajutorul oricui îi cerea sprijinul.



Frații trăiau într-o colibă mică, așezată aproape de râu. Dar într-o primăvară năprasnică, după zile întregi de ploii grele, Mureșul a început să se umfle într-un chip cum nu se mai văzuse. La început, apa doar a mușcat din maluri, dar în scurt timp s-a transformat într-o fiară dezlănțuită.



Cerul era plumburiu, iar vuietul apei se auzea până în vârful dealurilor. Oamenii ieșiseră din case și priveau cu teamă cum râșorul lor liniștit devenea un șarpe uriaș, turbure și furios.

Valurile loveau cu putere, purtând crengi, bușteni și resturi de gospodării. Într-o clipă, viitura a năvălit peste coliba celor patru frați.

Pământul s-a surpat sub temelie, iar apa a smuls casa ca pe o frunză. Cei patru, surprinși în toiul nopții, n-au mai avut timp să fugă. Râul i-a înghițit în spuma lui albă, ducându-i departe, în adâncurile sale neîmplânzite.



Durerea oamenilor a fost mare, căci toți îi îndrăgiseră. Oamenii satelor au privit neputincioși cum cei patru frați, atât de iubiți, au fost înghițiți de râu.

Ca să nu lase amintirea lor să piară, cele patru sate din împrejurimi au hotărât să le poarte numele, ca semn de prețuire și dor. Așa s-au născut Deda, Bistra, Filea și Pietriș – sate care și astăzi păstrează în numele lor povestea celor patru frați buni și harnici, răpiți de furia apelor, dar rămași pentru totdeauna în inima locului.



Sărmășan Amalia
Clasa a XII-a A

PRODUȚII FOLCLORICE

FOLCLOR LITERAR (V)

Descânțece – între simbol și identitate culturală

În cultura tradițională românească, descânțecele ocupă un loc aparte, fiind una dintre cele mai vechi forme de expresie magică și poetică ale comunităților rurale. Pentru noi, elevii de liceu, descânțecele pot părea la prima vedere simple formule rostite de bătrânele satului, însă în spatele lor se ascunde o lume complexă, în care credințele, limbajul și mentalitatea strămoșilor se împletesc într-un mod fascinant.

Descântecul este o formulă verbală menită să alunge răul, să vindece, să protejeze sau să aducă noroc. El funcționa ca un ritual, iar puterea lui nu stătea doar în cuvinte, ci și în modul în care acestea erau rostite: cu voce joasă, ritmată, uneori în șoaptă, alteori însoțite de gesturi simbolice. În satul tradițional, descântătoarea era o persoană respectată, considerată a avea o legătură specială cu lumea nevăzută. Ea cunoștea plantele, semnele naturii și rostul fiecărui cuvânt.

Existau descânțece pentru aproape orice situație: de deochi, de sperietură, de dragoste, de boală, de spor în casă sau de protecție. Fiecare tip de descântec avea o structură specifică. De exemplu, descânțecele de deochi se bazau pe ideea că privirea invidioasă poate provoca rău, iar formula rostită avea rolul de a „dezlega” energia negativă. În schimb, descânțecele de dragoste foloseau imagini poetice și metafore, reflectând dorințele și emoțiile tinerilor.

Dincolo de funcția lor magică, descânțecele sunt importante și pentru valoarea lor literară. Ele folosesc repetiția, ritmul, comparațiile și simbolurile, apropiindu-se de poezie. În multe formule apar elemente ale naturii - apa, focul, vântul, luna - care devin forțe protectoare sau purificatoare. Astfel, descânțecele ne oferă o perspectivă asupra modului în care oamenii de altădată înțelegeau lumea și încercau să o influențeze.

Studiul descântecelor poate deschide o fereastră spre mentalitatea tradițională, dar și spre evoluția limbajului poetic. Ele reprezintă o punte între literatură, antropologie și istorie culturală. Înțelegând descânțecele, înțelegem mai bine felul în care comunitățile rurale își construiau identitatea, își explicau necunoscutul și își păstrau echilibrul spiritual.

Astăzi, descânțecele nu mai au rolul practic de altădată, dar rămân o parte valoroasă a patrimoniului nostru cultural. Ele ne amintesc că limbajul poate avea putere, că tradițiile transmit sensuri profunde și că fiecare generație are datoria de a păstra vie memoria trecutului.

Descântec de aprins dorul

„Dorule, dorule,
Du-te la inima lui,
Aprinde-i gândul spre mine,
Ca focul în vatră,
Ca jarul sub tine.
Să nu poată sta,
Să nu poată umbla,
Până nu vine la poarta mea.”



Note

1. Ovidiu Bârlea, *Folclorul românesc*, vol. I – II, Editura Minerva, București, 1983, p. 274-p.278
2. Mihai Pop și Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991, p.90-91.

Descântec de deochi

Fugi, deochi, dintre ochi
Fugi, deochetură
Că te-ajunge vânt din gură
Fugi, deocheat
Că te-ajunge vânt turbat
Fugi, deochi, din fața obrazului
Din zgârciul nasului
Din grumazii gâtului
Din creierii capului
Și să ieși și să te duci
Că eu cu gura te-am descântat
Cu mâna te-am luat
Și-n vânt te-am aruncat
Să rămâie (numele persoanei
deocheate)
Curat, luminat
Ca floarea câmpului
Ca roua pământului.

Todoran Diana
Clasa a XII-a A

OBICEIURI CALENDARISTICE (IV)

IARNA - Plugușorul - o poveste despre muncă, timp și belșug

„Plugușorul” este unul dintre cele mai cunoscute texte ale folclorului românesc, rostit în Ajunul Anului Nou. Deși astăzi este perceput mai ales ca un obicei vesel, cu urători și clopoței, textul are o serie de semnificații literare profunde, care reflectă mentalitatea tradițională, valorile comunității rurale și relația omului cu natura și timpul.

În primul rând, „Plugușorul” este o **urare ritualică**, menită să aducă belșug, sănătate și prosperitate în anul ce vine. Structura sa repetitivă, ritmul alert și formulele fixe („Aho, aho, copii și frați...”) îl apropie de descântece și incantații, sugerând că rostirea are o funcție magică: cuvântul devine instrument de influențare a destinului.



Un element central este **motivul plugului**, simbol al muncii agricole și al fertilității. Plugul reprezintă începutul unui nou ciclu al naturii, iar evocarea aratului, semănatului și recoltei are rolul de a reactualiza mitic ordinea lumii. În plan literar, aceste imagini construiesc un univers rural idealizat, în care munca este respectată, iar pământul este perceput ca o forță vie.

Textul are și o puternică **funcție narativă**. Povestea plugarului harnic, care își pregătește ogorul, este o metaforă a omului ce își pregătește viitorul. Exagerările comice – boi uriași, pluguri grele, recolte fabuloase – sunt procedee specifice basmului și hiperbolei populare, menite să creeze un ton festiv și să stârnească buna dispoziție.



De asemenea, „Plugușorul” exprimă **solidaritatea comunității**. Urarea nu este individuală, ci colectivă: urătorii se adresează întregului sat, iar răspunsul gazdei confirmă legătura dintre oameni. În acest sens, textul devine un instrument de coeziune socială.

Nu în ultimul rând, „Plugușorul” are o **valoare identitară**. El păstrează vocabularul agrar, ritmul și imaginile specifice lumii tradiționale, fiind o mărturie a modului în care strămoșii înțelegeau timpul, munca și speranța.

Astfel, „Plugușorul” nu este doar o urare de Anul Nou, ci un text literar complex, încărcat de simboluri, tradiție și poezie.

*Cum a dat Dumnezeu an,
Holde mândre lui Traian,
Așfel să dea și la voi
Ca s-avem parte și noi.
Să vă fie casa, casă;
Să vă fie masa, masă;
Tot cu mesele întinse
Și făcliile aprinse.*

*Și la anul să trăiți,
Să vă găsim înfloriți,
Ca merii,
Ca perii,
În mijlocul verii,
Ca toamna cea bogată
De toate-ndestulată.*

Note

1. Gheorghe Vrăbie, *Din estetica poeziei populare*, Editura Albatros, București, 1990, p. 88;
2. Ovidiu Bârlea, *Folclorul românesc*, vol. I – II, Editura Minerva, București, 1983, p. 134

Puiber Oana
Clasa a XII-a A

MARILE MOMENTE DIN VIAȚA OMULUI

„Dusul zestreii” – un ritual al mândriei și al identității în Albești

„Dusul zestreii” – un ritual al mândriei și al identității în satul Albești. În satul tradițional românesc, nunta nu se încheia odată cu plecarea lăutarilor sau cu stingerea luminilor din curtea mirelui. Dimpotrivă, momentul cununiei marca doar începutul unei serii de obiceiuri menite să întărească legăturile dintre familii, să protejeze tinerii căsătoriți și să integreze mireasa în noua ei comunitate. Ritualurile post-nupțiale aveau un rol social, simbolic și chiar magic, reflectând mentalitatea colectivă și valorile satului.

Unul dintre cele mai răspândite obiceiuri era „iertăciunea”, moment în care mirii mergeau la părinți, nași și rude apropiate pentru a cere binecuvântare și iertare pentru eventualele supărări din trecut. Gestul avea o puternică încărcătură morală: intrarea în viața de familie trebuia să se facă „cu sufletul curat”, fără neînțelegeri sau tensiuni.

Un alt ritual important era „dusul zestreii”, desfășurat de obicei în prima zi după nuntă. În viața satului tradițional românesc, „dusul zestreii” era unul dintre cele mai spectaculoase și încărcate de semnificații momente de după nuntă. Nu era doar un simplu transport al lucrurilor miresei către casa mirelui, ci un adevărat ceremonial public, în care comunitatea întregă participa, comenta, admira și evalua hărnicia fetei și statutul familiei ei.

Zestrea era pregătită cu ani înainte, uneori încă din copilăria fetei. Mama, bunica și alte femei din familie țeseau, brodau, croiau și adunau obiecte care urmau să o însoțească pe mireasă în noua ei viață. Lada de zestre devenea astfel un simbol al identității ei: în ea se adunau nu doar țesături și haine, ci și priceperea, răbdarea și tradiția transmisă din generație în generație. În a doua zi după nuntă, zestrea era scoasă în curte și așezată la vedere.

Fiecare obiect era expus cu grijă: cămăși cusute cu mărgele, ștergare, fețe de masă, cergi,

perne, covoare, dar și obiecte de gospodărie sau daruri primite la nuntă.

Femeile satului veneau să privească, să compare, să laude sau să șoptească între ele, căci zestrea era și o formă de prestigiu social.

Alaiul, însoțit de lăutari, ducea lada de zestre la casa mirelui, iar vecinii ieșeau la poartă să admire țesăturile, cămășile, fețele de masă și alte obiecte lucrate de mireasă. Acest moment era o formă de prezentare publică a hărniciei și priceperii fetei, dar și o ocazie de mândrie pentru familia ei.

Apoi începea alaiul propriu-zis. Căruța împodobită cu flori, panglici și ștergare era trasă de cai frumos îngrijiți, iar lăutarii însoțeau convoiul cu melodii vesele. Mireasa mergea alături de rudele ei, iar în urma căruței veneau vecinii și prietenii, transformând totul într-o mică procesiune prin sat. Oamenii ieșeau la porți, salutau, aruncau vorbe de bine și urmăreau cu interes bogăția și frumusețea zestreii.

Ajunsa la casa mirelui, zestrea era așezată în „casa mare”, locul de cinste al gospodăriei. Aici, femeile din familia mirelui verificau și admirau lucrurile, iar mireasa era laudată pentru hărnicia ei. Momentul marca simbolic integrarea ei în noua familie și începutul unei vieți gospodărești proprii.

„Dusul zestreii” era, așadar, un ritual complex, în care se împleteau tradiția, mândria, comunitatea și speranța. Prin el, satul întreg celebra nu doar o căsătorie, ci continuitatea unei lumi în care munca, frumusețea și rânduiala aveau un loc sacru.



Note

1. Simion Florea Marian, *Nunta la români*, Editura Saeculum, București, 2000, p. 111
2. Ioan Șeuleanu, *Poezia populară de nuntă*, Editura Minerva, București, 1985, p. 84

PARALELE FOLCLORICE

Colindele românilor și ale maghiarilor din județul Mureș

Județul Mureș este unul dintre cele mai bogate spații culturale ale Transilvaniei, un loc în care românii și maghiarii trăiesc împreună de secole, împărtășind sărbătorile de iarnă, dar păstrându-și în același timp identitatea prin colindele proprii. În această zonă, colindatul nu este doar un obicei, ci un simbol al comunității, al continuității și al respectului față de tradiție.

Colindele românești din Mureș

În satele românești din Valea Mureșului, Valea Gurghiului sau Câmpia Transilvaniei, colindatul începe în Ajunul Crăciunului, când cete de copii și tineri pornesc pe ulițe cu „Bună seara la Moș Ajun”. Colindele românești din Mureș păstrează un caracter narativ și ritualic, evocând Nașterea Domnului, drumul magilor, dar și teme laice precum belșugul, sănătatea și armonia în familie.

Un element specific zonei este colindatul cu Steaua, foarte răspândit în satele românești din jurul Reghinului și Sighișoarei. Steaua, împodobită cu hârtie colorată și icoane, este purtată de copii care cântă melodii line, cu inflexiuni arhaice. În unele sate, colindătorii sunt răsplățiți cu mere, nuci și colaci, semn al ospitalității tradiționale.

Colindele maghiare din Mureș

În comunitățile maghiare din Târgu Mureș, Sovata, Sângeorgiu de Pădure sau Eremitu, colindele – karácsonyi énekek – au un caracter mai solemn. Ele sunt cântate în familie, la lumina bradului, dar și în bisericile reformate, catolice sau unitariene. Melodiile sunt simple, clare, cu influențe ale muzicii bisericești, iar versurile pun accent pe pace, credință și bucuria Nașterii lui Iisus.

În unele sate secuiești, tinerii obișnuiesc să meargă din casă în casă în Ajun, cântând colinde scurte, uneori acompaniate de clopoței. Spre deosebire de colindele românești, cele maghiare sunt mai puțin narative și mai apropiate de imnurile religioase.

Un spațiu al interferențelor culturale

În județul Mureș, conviețuirea românilor și maghiarilor a dus la o îmbogățire reciprocă a tradițiilor. În satele mixte, se pot auzi în aceeași seară colinde românești cu ritmuri vechi și cântece maghiare cu armonii line. Uneori, copiii români învață colinde maghiare la școală, iar copiii maghiari participă la serbări românești de Crăciun.

Această diversitate transformă județul Mureș într-un spațiu unic, în care colindele nu sunt doar cântece, ci punți între comunități. Ele păstrează vie memoria strămoșilor și transmit, din generație în generație, bucuria sărbătorilor de iarnă într-o armonie culturală rar întâlnită.

Note

Ion Mușlea și Ovidiu Bîrlea, *Tipologia folclorului din Transilvania*, Editura Minerva, București, 1970, p.133-139

Grădinar Marian

Grupul VOLUNTAREX

SIMBOLURI ȘI SEMNIFICAȚII

Ștergarul de la icoană – între credință și identitate



În județul Mureș, ștergarul de la icoană este mai mult decât un simplu obiect decorativ. El reprezintă o punte între credință și tradiție, între estetica populară și simbolurile transmise din generație în generație. În casele românilor din Valea Gurghiului, Valea Mureșului sau Câmpia Transilvaniei, icoana nu este așezată niciodată singură: ștergarul o însoțește ca semn de respect, puritate și ocrotire. Iar pe aceste ștergare, țesătoarele au așezat, cu migală și înțelepciune, simboluri care vorbesc despre identitatea comunității.

Unul dintre cele mai răspândite motive este crucea, prezentă fie în formă simplă, fie stilizată în modele geometrice. Ea nu este doar un semn religios, ci și un simbol al protecției casei. În multe sate mureșene, femeile țesau crucea în roșu sau negru, culori considerate puternice, capabile să alunge răul și să aducă binecuvântare.

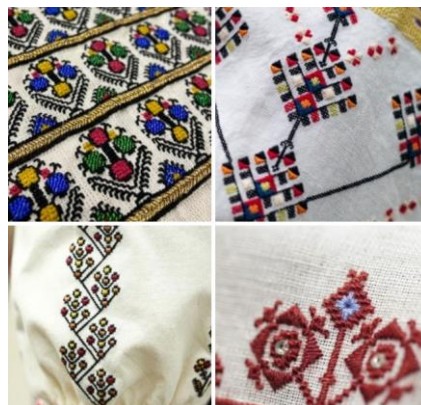
Un alt simbol des întâlnit este pomul vieții, reprezentat printr-un trunchi central din care pornesc ramuri simetrice. Acest motiv, moștenit din vechile culturi agrare, semnifică renașterea, continuitatea neamului și legătura dintre pământ și cer. Pe ștergarele din zona Reghinului, pomul vieții apare adesea însoțit de păsări – mesageri între lumi și simboluri ale sufletului.

Motivul spicului de grâu este de asemenea foarte prezent. În județul Mureș, unde agricultura a fost ocupația de bază, grâul reprezintă belșugul, hrana și binecuvântarea divină. Așezat lângă icoană, spicul țesut devine o rugăciune vizuală pentru prosperitatea familiei.

Nu lipsesc nici motivele geometrice, precum rombul, steaua sau „dintele de lup”. Rombul, simbol al fertilității și al pământului roditor, este adesea dispus în șiruri ordonate, sugerând echilibrul și rânduiala vieții. Steaua, prezentă mai ales pe ștergarele folosite la icoanele de Crăciun, trimite la steaua magilor și la lumina care călăuzește sufletul. „Dintele de lup”, un motiv străvechi, este considerat protector, menit să apere casa de necazuri.

Culorile folosite în județul Mureș au și ele semnificații precise. Roșul este culoarea vieții și a energiei, negrul simbolizează statornicia, iar albastrul trimite la cer și la puritate. În satele secuiești din estul județului, se întâlnesc și ștergare cu broderii alb pe alb, apreciate pentru sobrietatea lor.

Astfel, ștergarul de la icoană nu este doar un obiect decorativ, ci o mărturie a unei lumi în care credința, arta și simbolurile se împletesc armonios. În județul Mureș, aceste ștergare păstrează vie memoria comunității și transformă fiecare casă într-un spațiu sacru, încărcat de sens și tradiție.



Note

1. T. Bănățeanu, M. Focșa, *Ornamentica în arta populară românească*, Editura Meridiane, București, 1963, p. 24
2. Elena Niculiță-Voronca, *Datini și credințe ale poporului roman*, Editura Polirom, Iași, 2011, p. 9

CREDINȚE POPULARE ȘI SUPERSTIȚII

Superstiții legate de călătorie

Informatorii noștri ne-au indicat o serie de superstiții care au marcat existența milenară a poporului român pe aceste meleaguri și care sunt legate de plecarea într-o călătorie.

1. Nu pleci la drum dacă ai uitat ceva acasă

Se spune că dacă te întorci după un obiect uitat, norocul ți se „rupe”. Dacă totuși trebuie să revii, e bine să te așezi o clipă înainte de a porni din nou. (A. Gorovei)

2. Nu pleci la drum luna

În multe sate românești, luna era considerată o zi „grea”, nepotrivită pentru începuturi. Se credea că drumul va fi anevoios sau fără spor.

3. Dacă strănută cineva când pleci, e semn rău

Strănutul era interpretat ca un avertisment că drumul nu va fi ușor sau că trebuie să fii atent.

4. Să nu mături după ce pleacă cineva la drum

Măturatul imediat după plecarea unei persoane „șterge norocul” și îi poate aduce ghinion în călătorie.

5. Dacă îți iese în cale o pisică neagră, amână plecarea

Această superstiție este răspândită în multe culturi. Pisica neagră care traversează calea era considerată un semn de avertizare.

6. Plecarea trebuie făcută cu piciorul drept

Pentru noroc și drum bun, oamenii aveau grijă să pășească întâi cu dreptul când ieșeau pe poartă.

7. Dacă plouă la plecare, călătoria va fi norocoasă

Deși pare contraintuitiv, ploaia era văzută ca un semn de purificare și noroc. (A. Gorovei)

8. Nu pleci la drum după ce a trecut un cortegiu funerar

Se credea că energia morții poate „umbri” călătoria și aduce neazuri.

9. Dacă vizezi apă limpede înainte de drum, vei avea noroc

Apa clară simbolizează drum lin, reușită și protecție. (A. Gorovei)

10. Să nu spui tuturor unde pleci

În unele zone, oamenii evitau să anunțe în detaliu destinația, de teamă să nu atragă invidii sau „deochiul drumului”. (A. Gorovei)



Note

Artur Gorovei, *Credințe și superstiții ale poporului român*, Editura Minerva, București 2011, p. 34-35
 Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1997, p.134-137

Informatori

Todoran Raveca, 74 de ani, Râciu
 Moldovan Angela, 45 de ani, Solovăstru
 Lazăr Manuela, 54 de ani, Ibănești

German Gabriela
 Clasa a XII-a A

DIN FOLCLORUL COMUNITĂȚILOR ETNICE

INTERFERENȚE CULTURALE Costumul bărbătesc românesc și cel maghiar

În județul Mureș, unde culturile română și maghiară conviețuiesc de secole, costumul popular a devenit un limbaj vizual al identității. Deși împart același teritoriu și au influențat, inevitabil, estetica vestimentară una alteia, costumul bărbătesc românesc și cel maghiar își păstrează trăsăturile distincte, reflectând mentalități, valori și tradiții diferite. Aceasta oferă o privire fascinantă asupra felului în care două comunități își exprimă personalitatea prin haine.

Elementul central al ambelor costume este cămașa albă, simbol al purității și al muncii.

În portul românesc, cămașa bărbătească este adesea mai lungă, cu broderii bogate pe piept, guler și mâneci. Motivele geometrice sau florale, cusute cu negru, roșu sau albastru, variază în funcție de zonă și transmit apartenența purtătorului.

În schimb, cămașa maghiară are o croială mai amplă, cu mâneci bufante și broderii mai discrete, plasate în special pe guler și manșete. Motivele florale stilizate, specifice artei maghiare, aduc o notă de eleganță sobră.

Diferențele devin și mai vizibile la nivelul pantalonilor. Românii poartă cioareci strâmți din lână sau izmene largi din pânză, în timp ce costumul maghiar preferă pantalonii albi, foarte largi, ori pantalonii negri, drepți, cu aplicații decorative. Această distincție reflectă atât influențele climatice, cât și pe cele sociale: portul maghiar a fost puternic marcat de estetica militară austro-ungară, în timp ce portul românesc a rămas mai aproape de tradiția pastorală.

Un alt element definitoriu este vesta. În portul românesc, pieptarul sau laibărul este din piele sau lână, bogat ornamentat, cu culori calde și motive variate.

În schimb, vesta maghiară este mai sobră, de obicei neagră sau bleumarin, cu nasturi metalici și broderii simetrice, amintind de uniformele husarilor.

Pălăria completează costumul popular. Românii poartă pălării diferite de la o regiune la alta: mici și negre în județul Mureș, adesea împodobite cu flori sau pene.

Pălăria maghiară este mai rigidă, neagră, cu boruri medii și uneori cu o pană lungă, conferind purtătorului o ținută demnă și elegantă.

În ansamblu, costumul bărbătesc românesc impresionează prin diversitate și bogăția ornamentelor, în timp ce, cel maghiar se remarcă prin sobrietate, simetrie și influențe nobiliare. Ambele însă spun aceeași poveste: aceea a unei comunități care își poartă tradiția cu mândrie și care transformă portul popular într-un simbol al continuității culturale.



Costum popular românesc



Costum popular maghiar

Informatori I. Coloman Susana (54 ani)
II. Zilinszki Bertha (43 ani)
III. Ciurar Petru (36 ani)

Puiber Oana
Clasa a XII-a A

FOLCLORUL ROMÂNESC ÎN CONTEXT EUROPEAN

Bucătăria românească și germană

Rețetă de ștrudel cu mere

Pentru aluat:

250 g făină universală
2 g sare
1 ou
100 ml apă călduță
20 ml ulei

Pentru umplutură:

100 g pesmet
50 g unt
140 g zahăr
10 g scorțișoară
170 g stafide
10 g suc de lămâie
1100 g mere

Aluat:

Frământați toate ingredientele până obțineți un aluat moale. Formați aluatul într-o bilă, ungeți-l cu ulei și lăsați-l să se odihnească aproximativ 30 de minute. Întindeți un dreptunghi de pânză, întindeți-l subțire ca hârtia cu dosul palmei și ungeți-l cu unt topit.

Umplutură:

Încălziți untul într-o tigaie, adăugați pesmetul și prăjiți până se rumenește. Amestecați bine pesmetul cu unt, zahărul cu scorțișoară, stafidele, sucul de lămâie și merele cu un strop de rom.

Presărați umplutura pe aluatul întins, tăiați marginile groase și rulați-l cu grijă folosind cârpa. Rulați ștrudelul pe o tavă de copt unsă cu unt și coaceți-l la aproximativ 180°C. Imediat după coacere, ungeți ștrudelul cu unt fierbinte.

Înainte de a-l felia, lăsați ștrudelul să se odihnească aproximativ 30 de minute, și presărați-l cu zahăr pudră.

Apfelstrudelrezept

Für den Teig:

250 g Weizenmehl
2 g Salz
1 Ei(er)
100 ml Wasser lauwarm
20 ml Öl

Für die Füllung:

100 g Semmelbrösel
50 g Butter
140 g Zucker
10 g Zimt
170 g Rosinen
10 g Zitronensaft
1100 g Äpfel

Teig:

Alle Zutaten zu einem weichen Teig kneten, bis sich der Teig von den Händen und vom Tisch löst. Den Teig zu einer Kugel formen, mit Öl bestreichen oder besser noch in einer kleinen Schüssel den Teig in Sonnenblumenöl ca. 30 Minuten baden (keine Angst funktioniert super). Danach ist der Teig richtig schön elastisch. Tuch rechteckig ausrollen, mit dem Handrücken hauchdünn ausziehen und mit flüssiger Butter bestreichen.

Füllung:

Butter in der Pfanne erhitzen, die Semmelbrösel beimengen und goldbraun rösten. Zimt und Zucker vermischen. Butterbrösel, Zimtzucker, Rosinen, Zitronensaft und Äpfel mit einem Schuss Rum gut vermengen.

Den ausgezogenen Teig mit der Fülle bestreuen, dicke Ränder wegschneiden und mithilfe des Tuches vorsichtig einrollen. Den Strudel auf ein mit Butter bestrichenes Backblech rollen und bei ca. Nach dem Backen den Strudel sofort mit heißer Butter bestreichen.

Vor dem ersten Anschneiden den Strudel ca. 30 min. ruhen lassen, auch wenn es schwer fällt, und mit Puderzucker bestäuben.



Todoran Diana
Clasa a XII-a A

CULTURĂ ȘI SPIRITUALITATE

FOLCLORUL ȘI LITERATURA

Coordonate rituale în romanul „Ion” de Liviu Rebreanu Sărbătorile tradiționale și calendaristice

„Rebreanu a vrut să dea în *Ion* senzația vieții plenare, și în acest scop a procedat prin acumulări succesive de întâmplări, făcând loc momentelor capitale ale existenței, nașterii, nunții, morții, momentelor caracterizate printr-o anumită periodicitate calendaristică, cum ar fi petrecerea duminică la horă, cheful la cârciumă, bojotaia, balul de sfârșit de an, în sfârșit momentelor neprevăzute, în stare de a stârni agitația, precum bătaia dintre flăcăi, încălcarea răzoarelor, probozirea în biserică, spânzurarea cârciumarului Avrum”¹. Afirmția critică a lui Al. Piru este în măsură să surprindă într-o mai mică sau mai mare măsură valorificarea de către autor a elementelor de etnografie și folclor.

În romanul *Ion* sunt implicate zone largi ale formelor de viață tradițională de la elemente de vestimentație, obiceiuri, activități practice, formă de artă etc., până la diferite aspecte ale vieții spirituale.

Tăierea porcului e numită „bojotaia” (*bojotaie*, s. f., înseamnă tăiere a porcului, care este neîndoios cuvânt propriu regiunii Transilvaniei de Nord – explică Dicționarul etimologic român). Acest obicei calendaristic are loc în săptămâna dinaintea Crăciunului, când „în toate diminețile satul clocotea de guițări deznădăjduite”. Pentru *Ion* *bojotaia* este un alt moment în care își conștientizează condiția de „sărântoc” într-un sat în care numai familia sa și țigani nu sunt în stare să facă „bojotaia cuvenită”.



Ironie, *Ion*, „singurul meșter al satului în căsăpirea neamului rămătorilor” primește plata în natură pentru tăierea porcilor ca să-și poată aduna așa bunătățile de sărbători.

Bojotaia descrisă se face în ograda lui Herdelea pentru care, în acest an, avea o importanță și mai mare din pricina logodnei Laurei din ianuarie. Ca un maestru de ceremonii *Ion* stabilește, înainte de sacrificarea animalelor, rolurile: „*Ion* va lua porcul de urechi, îl va trânti jos pe o rână și-i va ține capul, Herdelea și Titu vor imobiliza picioarele dinapoi, Zenobia va juta la picioarele dinainte, iar dăscălița va strânge sângele în lighean”. Odată porcii sacrificați urmează pârjolirea cu paie, spintecarea, împărțirea cărnii și a slăninii, spălatul mațelor, facerea cârnaților, topirea unturii.

Domnișoarele primesc „bucăți de urechi rumenite pe care le mâncară la fața locului, potrivit obiceiului ce rămăsese din copilărie la toate bojotaile”. Munca grea e încununată de „tocana grasă și piperată [...] cu mămliguță lângă ea din care, deși poftită, familia Glanetașului nu gustă: „Am ținut postul atâtea săptămâni... n-o să ne spurcăm acuma, cu câteva zile înainte de sfințele sărbători”, spune Zenobia.



Crăciunul cu oalele cu sarmale forfotind pe cuptor „ca în toate bunele gospodării românești” aduce colindători și musafiri. Cel dintâi îl colindă pe învățător *Ion*, cântând o colindă frumoasă sub fereastră, conform obiceiului, apoi un cârd de fete cântă *Lerui Doamne*. Colindătorii se țin lanț toată seara, iar la miezul nopții colindă corul studenților liceului din Armadia. Pătrunsă de veselie, familia Herdelea uită de neînțelegerile cu Belciug și îl colindă cu „o colindă bătrânească” pe care pe acolo nu o știa nimeni.

Note

1. Al. Piru, *Un analist al sufletului obscur*, în Paul Dugneanu, *Liviu Rebreanu*, Editura Eminescu, București, 1987, p. 276.

FOLCLORUL ȘI RELIGIA

Lemnul care păstrează rugăciunea: biserica din Bobohalma

În inima județului Mureș, în satul Bobohalma – astăzi parte a orașului Târnăveni – se află una dintre cele mai valoroase mărturii ale arhitecturii tradiționale românești: biserica ortodoxă de lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, ridicată în 1743 și înscrisă pe lista monumentelor istorice. Deși modestă ca dimensiuni, biserica reprezintă un reper spiritual și cultural pentru comunitatea locală, păstrând vie tradiția lăcașurilor de cult din lemn specifice Transilvaniei secolului al XVIII-lea.

Un lăcaș născut din credință și nevoia de continuitate

Satul Bobohalma, situat între dealurile blânde ale Târnavei Mici, a fost de-a lungul timpului un nucleu românesc într-o zonă multiethnică. Într-o epocă în care românii ardeleni aveau restricții privind ridicarea bisericilor din piatră, lemnul a devenit materialul prin care comunitățile își exprimau credința și identitatea. Biserica din Bobohalma este un exemplu elocvent al acestei rezistențe culturale: construită cu pricepere de meșteri locali, ea a devenit centrul vieții spirituale pentru generații întregi.

Arhitectura - simplitate, armonie și măiestrie

Biserica urmează tiparul tradițional al lăcașurilor de lemn din Transilvania. Planul este dreptunghiular, cu o absidă altar semicirculară, iar pereții sunt realizați din bârne masive îmbinate în coadă de rândunică, o tehnică ce asigură durabilitate și flexibilitate. Acoperișul înalt, odinioară acoperit cu șindrilă, conferă construcției o siluetă elegantă, iar turnul-clopotniță, integrat în structura acoperișului, completează armonios ansamblul.

Interiorul păstrează elemente de mare valoare artistică: iconostasul pictat, cu icoane pe lemn specifice secolului XVIII; friza apostolilor, un detaliu rar întâlnit în bisericile mici de lemn; masa altarului dintr-un singur trunchi masiv, simbol al unității și continuității.

Aceste elemente nu sunt doar expresii ale artei populare, ci și mărturii ale unei spiritualități profunde.

Un centru al comunității de ieri și de azi

De-a lungul timpului, biserica a fost martora tuturor momentelor importante din viața satului: botezuri, cununii, înmormântări, sărbători și rugăciuni colective. Într-o comunitate mică, lăcașul de cult nu era doar un spațiu sacru, ci și un loc al întâlnirii, al solidarității și al păstrării tradițiilor.

Astăzi, statutul de monument istoric subliniază valoarea patrimonială a bisericii și necesitatea protejării ei. Deși timpul și intemperii și-au lăsat amprenta, biserica rămâne un simbol al identității românești din zona Târnăveniului.

O moștenire care merită prețuită

Biserica de lemn din Bobohalma nu este doar un monument, ci o lecție vie despre credință, răbdare și continuitate. Prin simplitatea și autenticitatea ei, ea amintește de o lume în care comunitatea și spiritualitatea mergeau mână în mână. Protejarea și valorificarea acestui lăcaș înseamnă păstrarea unei părți esențiale din patrimoniul cultural al județului Mureș.



Sursa : *Biserica de lemn din Bobohalma*, Disponibil la adresa, https://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_de_lemn_din_Bobohalma, accesată în 15 dec 2025

Marian Ilinca
Grupul „VOLUNTAREX”

DEPOZITARE DE FOLCLOR

CASE MEMORIALE

Ilarie Chendi, Sighișoara

Casa memorială Ilarie Chendi este așezată pe strada Nicolae Balcescu nr. 2 din Sighișoara, județul Mures.

Ilarie Chendi (1871-1913) a fost un critic literar român, ce a aparținut curentului sămănătorist.

Ilarie a fost fiul lui Vasile Chendi, preot ortodox, și al Elizei (n. Hodoș).

Criticul Ilarie Chendi s-a născut la 14 noiembrie 1871 în Dârlos, la 5 km distanță de Mediaș. Chendi a avut o copilărie extrem de grea, pierzându-și mama când avea doar nouă luni fiind nevoit astfel să crească la bunicii dinspre mamă, la Bandul de Câmpie. Făcea însă dese vizite la Dârlos sau la Șaroșul pe Târnave. După studiile primare făcute în satul bunicilor, la Band, urmează un an la Gimnaziul Luteran din Mediaș. Înscrierea la această școală se face la dorința tatălui său de a-și vedea fiul făcând școala nemțească și apoi, pentru că era mai aproape și putea să vină sâmbăta acasă.

După primul an, Ilarie Chendi este mutat la Liceul German din Sighișoara (actualul Liceu „Josef Haltrich”), unde a urmat clasele a II-a – a VIII-a, între 1884-1891. Tatăl său ar fi vrut ca și fiul său Ilarie să intre în tagma preotească, înscriindu-l, împotriva voinței sale, la Seminarul Teologic sibian, unde se dedică cu trup și suflet activităților culturale.

Între 1891-1894 frecventează Seminarul Teologic din Sibiu, iar între 1894-1898 Facultatea de Litere de la Universitatea din Budapesta. Colaborează apoi, la Sibiu, la redactarea Enciclopediei române a lui Corneliu Diaconovici, după care lucrează în redacția publicației „Tribuna poporului” de la Arad. Se mută în 1898 la București, devenind bibliotecar la Biblioteca Academiei.

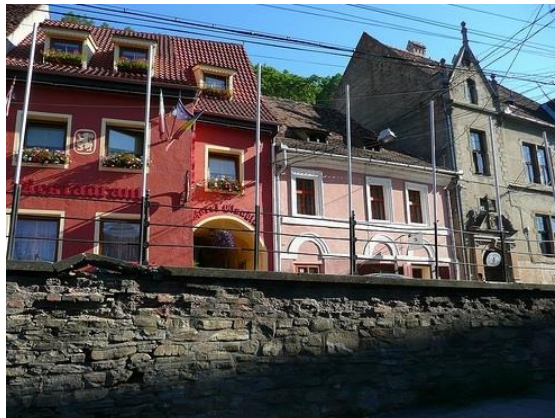
Criticul a înființat revistele "Viața literară" în anul 1906, „Viața literară și artistică, în 1907 și „Cumpăna" în anul 1909. Cea din urma a condus-o împreună cu Mihail Sadoveanu, Ștefan Octavian Iosif și Dimitrie Anghel.

Chendi a făcut parte din primul comitet al Societății Scriitorilor Români (1909). Localnicii i-au ridicat un bust și o placă comemorativă așezată pe casa în care a locuit.

Volume

- *S-au dus în țară* (nuvelă), Sibiu, 1893
- *Începuturile ziaristicii noastre (1789–1795)*, Orăștie, 1900
- *Zece ani de mișcare literară în Transilvania (1890–1900)*, Oradea, 1901
- *Preludii. Articole și cercetări literare*, București, 1903
- *Foiletoane*, București, 1904; ediția a II-a, 1925
- *Fragmente. Informațiuni literare*, București, 1905
- *Impresii*, București, 1908; ediția a II-a, 1924
- *Portrete literare*, București, 1911
- *Schițe de critică literară*, București, 1924

Casa memorială adăpostește obiecte personale ale lui Ilarie Chendi.



Costea Miruna
Clasa a XII-a A

ANSAMBLURI FOLCLORICE DE TINERET

Grupul folcloric „Plaiuri Ardelene” din Sighișoara

În peisajul cultural al Sighișoarei, oraș cu o identitate istorică puternică și o viață artistică diversă, ansamblul folcloric „Plaiuri Ardelene” s-a impus ca un reper al autenticității și al dăruirii față de tradiția românească. Format din tineri talentați și dedicați, ansamblul reușește să aducă pe scenă energia, frumusețea și eleganța dansurilor transilvănene, păstrând totodată un nivel artistic ridicat. Meritul acestei evoluții aparține, în mare parte, celor doi instructori care coordonează activitatea ansamblului și semnează coregrafia spectacolelor: doamna Mihaela Chelemen și domnul Adrian Micu.

Sub îndrumarea lor, „Plaiuri Ardelene” a dezvoltat un repertoriu variat, construit cu respect față de specificul zonelor folclorice reprezentate. Fiecare suită de dans este rezultatul unei documentări atente și al unei munci coregrafice minuțioase. Jocuri precum Învârtita de pe Târnave, Fecioreasca ardelenească, Jocul de pe Câmpie sau Hațegana sunt prezentate cu o acuratețe care păstrează esența tradiției, dar și cu o energie scenică ce cucerește publicul.

Doamna Mihaela Chelemen, cunoscută pentru rigoarea și sensibilitatea sa artistică, pune accent pe expresivitate, pe armonia mișcărilor și pe autenticitatea pașilor tradiționali.

Domnul Adrian Micu, la rândul său, aduce

dinamism, forță și o viziune coregrafică modernă, reușind să îmbine tradiția cu un ritm scenic actual. Împreună, cei doi formează un tandem care oferă ansamblului stabilitate, profesionalism și o direcție artistică coerentă.

Un alt element definitoriu al ansamblului este portul popular, purtat cu mândrie de dansatori. Costume autentice din zona Târnavelor, realizate cu grijă și respect pentru tradiție, completează spectacolele și creează un tablou vizual impresionant. Muzica live, interpretată de instrumentiști talentați, adaugă spectacolelor o vibrație aparte, transformând fiecare reprezentație într-o experiență completă.

Ansamblul „Plaiuri Ardelene” din Sighișoara a participat la numeroase festivaluri și evenimente culturale, fiind apreciat pentru profesionalism, disciplină și autenticitate. Prezența sa pe scene locale, naționale și internaționale contribuie la promovarea folclorului românesc și la consolidarea imaginii culturale a Sighișoarei.

Prin munca lor neobosită, Mihaela Chelemen și Adrian Micu reușesc să formeze noi generații de tineri care iubesc tradiția și o duc mai departe cu respect și pasiune. Ansamblul „Plaiuri Ardelene” rămâne astfel un ambasador al culturii ardelenești și un exemplu de continuitate în lumea folclorului autentic.



Silvaș Ariana
Clasa a XII-a A

EVENIMENTE FOLCLORICE

Septembrie/Decembrie



SĂRBĂTOAREA

MEȘTEȘUGURILOR ARDELENEȘTI

Punct de referință al standardelor profesionale înalte și al excelenței, care reprezintă mersarea tradiției, evenimentul își propune transmiterea cunoștințelor, integrarea meșteșugurilor populare în epoca modernă. Cetatea din Târgu Mureș va găzdui acest eveniment, unde timp de două zile, vor avea loc demonstrații de meșteșuguri, un târg de artizanat, activități pentru copii și spectacole de teatru.

ÎMBUCURĂ-TE OM BUN

Concert de colinde tradiționale vechi este organizat de asociația Tineri Pentru Tineri, Mureș. Colindul este liantul dintre generații, dar și mai important, dintre suflete. Într-o lume în care lucrurile sunt irecuperabile, omul este recuperabil. Sufletul e adus mereu înapoi prin iubire.

După ce și-au adunat sufletele și s-au unit prin aceeași credință, asociația Tineri Pentru Tineri Mureș a hotărât că e timpul să ne împărtășească și nouă cheia care deschide lacătul sufletului: Colindul!

O să o facă așa ca odinioară, cum o făceau străbunii, cu straie populare și simplitatea care dăinuia, în data de 6 decembrie, ora 19:00, la Sala Mare a Palatului Culturii, din Târgu Mureș



ASTA-I CASA CEA FRUMOASĂ

Sala Sporturilor din Târgu Mureș va găzdui miercuri, 17 decembrie, de la ora 16:00, concertul de colinde „Asta-i casa cea frumoasă” – ediția a II-a.

Aproximativ 900 de copii de la școli gimnaziale și licee din Târgu Mureș alături de grupul „Vestitorii Bucuriei” coordonat de Iulia Maier, vor aduce în fața publicului un spectacol de lumină, tradiție și speranță.

Invitați speciali: Grupul vocal „Cununa Mureșeană” și Anca Manoilă. Vor prezenta Raluca Focșan Bogătean și Dragoș Burghelia.

A consemnat German Gabriela
Clasa a XII-a A

FOLCLORUL ÎN CONTEMPORANEITATE

Cercul de folclor „Lacrimă de dor” - o școală a tradiției pentru tinerii din Târgu Mureș

Cercul de folclor „Lacrimă de dor” are ca misiune păstrarea și transmiterea tradițiilor românești către noile generații. Activitatea cercului îmbină armonios cercetarea, educația și practica folclorică, oferind elevilor ocazia de a descoperi, înțelege și valorifica patrimoniul cultural al zonei. Prin proiectele desfășurate în școli, în muzee și pe teren, „Lacrimă de dor” devine un adevărat laborator al identității culturale.

Popularizarea obiceiurilor folclorice în școlile din Târgu Mureș

Una dintre direcțiile principale ale cercului este activitatea educativă desfășurată în școli. Elevii sunt implicați în ateliere interactive dedicate obiceiurilor tradiționale: colindatul, șezătorile, obiceiurile de primăvară, jocurile populare sau simbolurile portului tradițional. Prin prezentări, demonstrații și activități practice, tinerii învață să recunoască și să aprecieze elementele autentice ale culturii românești. Aceste întâlniri devin adevărate punți între viitoarele cadre didactice și elevii din clasele primare. Micii elevi descoperă tradițiile nu doar ca pe niște informații teoretice, ci ca pe o parte vie a comunității lor.

Cercetare și documentare la Muzeul de Etnografie

O componentă esențială a activității cercului „Lacrimă de dor” este colaborarea cu Muzeul de Etnografie și Artă Populară din Târgu Mureș. Aici, elevii au acces la colecții valoroase de obiecte tradiționale - costume, textile, unelte, icoane, ceramică - pe care le studiază în detaliu. Sub îndrumarea specialiștilor muzeului, tinerii învață să analizeze structura portului popular, simbolurile decorative, tehnicile de realizare a obiectelor și rolul lor în viața satului tradițional. Această activitate de cercetare îi ajută să înțeleagă profunzimea culturii materiale și spirituale românești, dezvoltându-și totodată abilități de documentare și interpretare.

Cercetare pe teren pentru concursul „Cultură și civilizație în România”

Participarea la concursul național „Cultură și civilizație în România” reprezintă un moment important în activitatea cercului. Pentru realizarea proiectelor, elevii desfășoară cercetări pe teren în satele din județul Mureș, intervievând bătrâni, fotografiind case tradiționale, colectând povești, obiceiuri și mărturii despre viața de altădată. Această muncă de teren îi apropie de autenticitatea folclorului, oferindu-le ocazia de a descoperi tradițiile direct de la sursă. Rezultatele sunt apoi valorificate în portofolii, filme documentare sau prezentări, care aduc în fața juriului și a publicului o imagine vie a culturii locale.

O comunitate care crește prin tradiție

Prin activitatea sa complexă, cercul „Lacrimă de dor” reușește să transforme folclorul într-o experiență educativă completă. Elevii nu doar învață despre tradiții, ci le trăiesc, le cercetează și le transmit mai departe. Astfel, cercul devine un spațiu în care identitatea culturală se construiește cu respect, emoție și responsabilitate, contribuind la păstrarea patrimoniului românesc în Târgu Mureș.



Puiber Oana
Clasa a XII-a A

GLOSAR DE TERMENI (V)**G**

galițe = găini;
gazdă = om cu stare, gospodar;
găbănaș = bucătărie de vară;
găluște = sarmale;
găuăjos pofcios;
găvan = scobitură;
găzdușag = avere;
gânești că = zici că;
ghezeș = tren;
ghio(a)ră sau dio(a)ră = ghiară, unghie;
(a) ghiora sau (a) diora = (a) zgâria;
ghiufă sau diufă = chibrit;
glajă = sticlă;
go(a)ngă = insectă, găză;
godinaș sau godânac = purceluș;
(stă) gogă = (este) bolnav (mai ales despre puii de păsări);
golon = galon, șiret;
gordon = contrabas;
gorun = stejar;
goz = gunoi;
gozeriță = fâraș;
grițari = bani mărunți;
grumaz = gât;
gulaș = mâncare de cartofi;
(a) guștiuli = (a) gusta (despre băuturi alcoolice);

Silva Ariana
Clasa a XII-a A

ULTIMELE ANUNTURI

Cu ocazia sărbătorilor de iarnă, elevii participanți la
Cercul de Folclor „Lacrimă de dor” vă urează un
An Nou plin de împliniri și realizări

Din numărul viitor al revistei

- **Calendar ianuarie-februarie**
 - Principalele sărbători religioase
 - Calendar popular
- **Ferestre spre lumină**
- **Peregrinări mureșene**
 - ❖ Tărâm de civilizație ancestrală – Șincai
 - ❖ Grădinile tradiționale – Via
 - ❖ Simboluri care prind viață – Năframa
- **Vocile tradiției**
 - ❖ De la culegător de folclor la filolog
 - ❖ Interviu ediției
 - ❖ Profil de creator
 - ❖ Glasuri și povești din lada de zestre
- **Producții folclorice**
 - ❖ Folclor literar – Doinele
 - ❖ Obiceiuri calendaristice – Păpălugura
 - ❖ Paralele folclorice – Cântecel de dragoste
 - ❖ Simboluri și semnificații – Colopul
 - ❖ Credințe și superstiții – Superstiții legate de sărbători religioase
- **Din folclorul comunităților etnice**
 - ❖ Interferențe culturale
 - ❖ Folclorul românesc în context european
 - ❖ Folclorul și religia
- **Depozitare de folclor**
 - ❖ Case memoriale
 - ❖ Ansambluri folclorice de tineret
 - ❖ Manifestări folclorice
 - ❖ Folclorul în contemporaneitate
 - ❖ Glosar de termeni

VĂ AȘTEPTĂM LA REDACȚIA REVISTEI CU MATERIALE ȘI
PROPUNERI PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA CONȚINUTULUI,
în fiecare zi de luni până vineri, în pauza mare